

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA SIWIEC przeciwko POLSCE

(Skarga nr 28095/08)

WYROK

STRASBURG

3 lipca 2012 roku

Wyrok ten stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w Artykule 44 § 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Siwiec przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako
Izba w składzie:

David Thór Björgvinsson, *Przewodniczący*,

Lech Garlicki,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Ledi Bianku,

Nebojša Vučinić,

Vincent A. De Gaetano, *sędziowie*,

oraz Lawrence Early, *Kancierz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 12 czerwca 2012 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 28095/08) wniesionej do Trybunału w dniu 14 maja 2008 roku przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności ("Konwencja") przez obywatela Polski, Pana Witolda Siwca ("skarżący").

2. Rząd polski ("Rząd") był reprezentowany przez pełnomocnika, Pana J. Wołosiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucił, że nie mógł przedstawić przed sądem swojego stanowiska w sprawie cywilnej na równych zasadach co strona przeciwna.

4. W dniu 11 października 2010 roku Przewodniczący Czwartej Sekcji Trybunału zdecydował o zakomunikowaniu skargi Rządowi.

STAN FAKTYCZNY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżący urodził się w 1960 roku i mieszka w Zabrzu.

6. Od 2000 do 2004 roku skarżący wspólnie z żoną prowadził działalność gospodarczą, sklep obuwniczy.

7. W październiku 2004 roku skarżący rozpoczął odbywanie kary pozbawienia wolności.

8. W dniu 4 września 2006 roku wytoczył on powództwo cywilne przeciwko swojej żonie przed Sądem Rejonowym w Łukowie, podnosząc że

powinna ona wydać mu lokal sklepowy wraz z towarem, który pozostał tam w chwili jego zatrzymania. Skarżący domagał się także odszkodowania z tytułu szkody poniesionej rzekomo w wyniku bezprawnego przejęcia przez nią działalności handlowej po jego zatrzymaniu, w kwocie 2.000 zł miesięcznie poczynawszy od października 2004 roku.

9. Skarżący domagał się następnie zwolnienia od kosztów sądowych. W piśmie procesowym poinformował sąd, że ma ograniczoną możliwość występowania we własnym imieniu w sposób właściwy z uwagi na fakt, że odbywa karę pozbawienia wolności.

10. Postępowanie zostało przeprowadzone na podstawie przepisów proceduralnych Kodeksu postępowania cywilnego odnoszących się do sporu gospodarczego, które przewidują, w szczególności, prekluzję dowodową.

11. W dniu 20 grudnia 2006 roku Sąd Okręgowy w Lublinie zwolnił skarżącego od obowiązku uiszczenia opłat sądowych w kwocie 5.850 zł, lecz utrzymał obowiązek pokrycia innych kosztów sądowych powstałych w przyszłości. Sąd zauważył, że skarżący nie był osobą majątną i nie posiadał żadnych oszczędności, które pozwoliłyby na zabezpieczenie jego interesów proceduralnych w toku postępowania.

12. W dniu 22 lutego 2007 roku skarżący wystąpił do sądu z wnioskiem o przesłuchanie świadka C.O., właściciela lokalu, celem złożenia wyjaśnień dotyczących umowy najmu.

13. W dniu 7 maja 2007 roku sąd wydał postanowienie o oddaleniu wniosku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka C.O. Sąd przypomniał, że zgodnie z artykułem 479¹² § 1 Kodeksu postępowania cywilnego wniosek skarżącego musi zostać oddalony, ponieważ nie został złożony w pozwie. Sąd zwrócił następnie uwagę, że żądane wnioski dowodowe nie mają znaczenia w sprawie. Wypis z protokołu rozprawy został wysłany do skarżącego. Pismo doręczono w dniu 30 maja 2007 roku.

14. Termin rozprawy został wyznaczony na dzień 11 czerwca 2007 roku.

15. Pismem z dnia 31 maja 2007 roku skarżący wniósł do sądu o doprowadzenie go na termin rozprawy z Zakładu Karnego Biała Podlaska, gdzie wówczas przebywał. Skarżący stwierdził ponownie, że świadek C.O. powinien złożyć zeznania, a także wystąpił do sądu z wnioskiem o przesłuchanie K.M i A.M. w charakterze świadków. Skarżący nie dostarczył odpisu wniosku złożonego do sądu zgodnie z wymogami art. 128 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego (zob. paragraf 28 poniżej).

16. W dniu 11 czerwca 2007 roku sąd wezwał skarżącego do usunięcia formalnych barków pisma poprzez złożenie jego odpisu celem doręczenia go stronie pozwanej. Skarżący nie zastosował się do zarządzenia sądu.

17. Posiedzenie w sprawie odbyło się tego samego dnia. Zakończyło się po pięciu minutach. Pozwana stwierdziła, że nie uznaje powództwa skarżącego. Powód nie stawił się, ani nie był reprezentowany na rozprawie.

18. W dniu 25 czerwca 2007 roku sąd wydał wyrok. Oddalił on powództwo skarżącego, stwierdzając że nie ma podstaw do przyjęcia, że skarżący doznał jakiegokolwiek szkody oraz że pozwana działała niezgodnie z prawem.

19. W uzasadnieniu wyroku sąd odniósł się do art. 479¹² § 1 Kodeksu postępowania cywilnego (zob. paragraf 27 poniżej) i uznał wniosek skarżącego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka C.O. za spóźniony. Powinien on zostać złożony w pozwie. Sąd nie odniósł się do wniosku skarżącego o doprowadzenie go na termin rozprawy wyznaczonej na dzień 11 czerwca 2007 roku.

20. Skarżący wniósł apelację. Zarzucił, że sąd pierwszej instancji niewłaściwie ocenił dowody i doszedł do błędnych wniosków. Stwierdził następnie, że odbywał karę pozbawienia wolności, zatem skuteczna obrona jego interesów w toku postępowania była znacząco utrudniona. Skarżący wnosił o zwolnienie od wszystkich kosztów sądowych oraz o ustanowienie obrońcy z urzędu w celu reprezentowania go przed sądem apelacyjnym.

21. Postanowieniem z dnia 1 października 2007 roku Sąd Okręgowy w Lublinie odmówił przyznania skarżącemu pomocy prawnej, stwierdzając, że może on sam przedstawić swoją sprawę przed sądem. W opinii sądu fakt, że jego powództwo zostało oddalone nie był równoznaczny ze stwierdzeniem, że skarżący nie mógł przedstawić swego stanowiska. Sąd zwolnił go od obowiązku poniesienia kosztów sądowych w kwocie 6.750 zł i oddalił wniosek w pozostałej części. Sąd zwrócił uwagę, że skarżący przebywał w zakładzie karnym oraz że jego sytuacja finansowa nie poprawiła się od momentu wydania wcześniejszego postanowienia o kosztach sądowych (zob. paragraf 10 powyżej).

22. Skarżący złożył zażalenie na postanowienie w zakresie dotyczącym odmowy przyznania pomocy prawnej. Stwierdził, że fakt, iż wyrażał się dość jasno nie był wystarczający, by uznać, że jest on w stanie przygotować i przedstawić przed sądem apelacyjnym argumenty prawne w dostatecznie kompetentny sposób. Skarżący przypomniał, że odbywał karę pozbawienia wolności, która utrudniała mu podejmowanie skutecznych działań służących obronie własnych interesów w toku postępowania.

23. W dniu 30 października 2007 Sąd Apelacyjny w Lublinie oddalił zażalenie skarżącego na postanowienie o odmowie przyznania pomocy prawnej, podzielając zasadniczo stanowisko sądu pierwszej instancji. Sąd zauważył następnie, że sam fakt, iż skarżący odbywał karę pozbawienia wolności nie uzasadnia ustanowienia pełnomocnika w sprawie, ponieważ osobiste stawiennictwo skarżącego przed sądem nie było konieczne.

24. Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2007 roku Sąd Apelacyjny w Lublinie oddalił apelację skarżącego od wyroku sądu pierwszej instancji, dzieląc zasadniczo wywody sądu pierwszej instancji. Sąd uznał, że niniejsza sprawa dotyczy sporu gospodarczego i jest zatem uregulowana bardziej rygorystyczną procedurą przewidzianą w Kodeksie postępowania

cywilnego. W uzasadnieniu wyroku sąd powołał się na pisma procesowe stron oraz wyjaśnienia pozwanej złożone przed sądem.

25. Wyrok ten został dostarczony skarżącemu w dniu 29 stycznia 2008 roku.

26. W dniu 6 lutego 2008 roku Sąd Apelacyjny w Lublinie przyznał skarżącemu pomoc prawną celem sporządzenia skargi kasacyjnej. W dniu 11 lutego 2008 roku Izba Adwokacka w Lublinie wyznaczyła do prowadzenia sprawy M. K.

27. Pisemną opinią prawną z dnia 25 lutego 2008 roku pełnomocnik poinformował skarżącego, że odmawia sporządzenia skargi kasacyjnej od wyroku. W jego opinii nie istniała podstawa prawna do sporządzenia takiej skargi. Przedmiotowa opinia została wkrótce potem dostarczona skarżącemu.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

28. Artykuł 479¹² § 1 Kodeksu postępowania cywilnego stanowi, że w sprawach gospodarczych w postępowaniu cywilnym powód jest obowiązany podać w pozwie wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, że ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikła później.

29. Artykuł 128 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego stanowi, że strona w postępowaniu cywilnym powinna dołączyć odpisy pisma procesowego i odpisy załączników dla doręczenia ich przez sąd uczestniczącym w sprawie osobom.

30. Właściwe przepisy prawa cywilnego oraz orzecznictwo sądów krajowych dotyczące skarg kasacyjnych zostały obszernie omówione w wyrokach w sprawach *Siałkowska przeciwko Polsce*, skarga nr 8932/05, z dnia 22 marca 2007 roku; *Staroszczyk przeciwko Polsce*, nr 59519/00, z dnia 22 marca 2007 roku; oraz *Bąkowska przeciwko Polsce*, nr 33539/02, z dnia 12 stycznia 2010 roku.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 UST. 1 KONWENCJI W ZWIĄZKU Z NIEDOPROWADZENIEM SKARŻĄCEGO PRZED SĄD

31. Skarżący sformułował zarzut, że nie mógł przedstawić przed sądem swojego stanowiska w sprawie cywilnej na równych zasadach co strona

przeciwna. Powołał się w tym względzie na Artykuł 6 ust. 1 Konwencji, który stanowi co następuje:

“Przy rozstrzyganiu o prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ... każdy ma prawo do sprawiedliwego ... rozpatrzenia jego sprawy ... przez ... sąd ...”

A. Dopuszczalność skargi

32. W opinii Rządu skarżący nie może twierdzić, że stał się ofiarą naruszenia Konwencji, ponieważ w trakcie rozprawy, która odbyła się w dniu 11 czerwca 2007 roku jego żona nie wypowiedziała się w przedmiocie nieobecności skarżącego na rozprawie lub niepowołania C.O. w charakterze świadka.

33. Skarżący nie zgodził się z tym stwierdzeniem.

34. Trybunał nie dostrzega w jaki sposób i dlaczego fakt, że strona przeciwna nie podniosła zarzutów proceduralnych, które sformułował skarżący przed Trybunałem powinien mieć jakikolwiek związek z jego statusem ofiary. Sprzeciw Rządu powinien zatem zostać oddalony.

35. Rząd podniósł następnie, że skarżący nie wykorzystał wszystkich dostępnych środków odwoławczych przewidzianych w polskim porządku prawnym. W apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji z dnia 25 czerwca 2007 roku skarżący nie wyartykułował zarzutu odnośnie odmowy doprowadzenia go przed sąd pierwszej instancji dla celów rozprawy wyznaczonej na dzień 11 czerwca 2007 roku, czy też oddalenia przez sąd jego wniosku o powołanie C.O w charakterze świadka.

36. W opinii Trybunału przedmiotowy sprzeciw jest ściśle związany z istotą podnoszonych przez skarżącego zarzutów a jego rozpatrzenie powinno być zatem włączone do meritum skargi.

37. Trybunał stwierdza, że skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 (a) Konwencji. Trybunał stwierdza ponadto, że nie jest niedopuszczalna z jakichkolwiek innych przyczyn. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Stanowisko stron

38. Rząd dowodził, że postępowanie w sprawie skarżącego zostało przeprowadzone zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego mającymi zastosowanie w sprawach gospodarczych. Celem tego szczególnego reżimu proceduralnego było sprawne przeprowadzenie postępowania. Kodeks nałożył na strony obowiązek przedstawienia dowodów w pierwszym piśmie procesowym pod rygorem utraty prawa powoływania ich później (zob. paragraf 28 powyżej). Niniejszy przepis służył zapewnieniu terminowego powoływania dowodów oraz został

wprowadzony celem zdyscyplinowania stron postępowania. Skarżący, który pismem z dnia 22 lutego 2007 roku wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka C.O., sześć miesięcy po złożeniu pozwu nie dopełnił tego obowiązku. Sąd, oddalając wniosek dowodowy postanowieniem z dnia 7 maja 2007 roku zwrócił uwagę na przedmiotowe uchybienie. Sąd zauważył następnie, że wnioskowane przez skarżącego dowodowy nie miały znaczenia w sprawie.

39. Rząd stwierdził następnie, że w dniu 31 maja 2007 roku skarżący ponowił wniosek. Wniósł także o doprowadzenie go na rozprawę z zakładu karnego. Jednakże, nie dołączył on do pisma wymaganej liczby odpisów celem doręczenia ich sądowi oraz stronom postępowania. Nie uczynił on zatem zadość obowiązkowi wynikającemu z art. 128 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego, zgodnie z którym do pisma procesowego należy dołączyć wystarczającą liczbę jego odpisów celem doręczenia ich sądowi i innym uczestniczącym w sprawie osobom (zob. paragraf 29 powyżej).

40. Następnie, skarżący nie zastosował się do wezwania sądu z dnia 11 czerwca 2007 roku do usunięcia braku formalnego pisma procesowego z dnia 31 maja 2007 roku poprzez złożenie jego odpisu. Nie uczynił on zatem zadość obowiązkowi współpracy z sądem. Wniosek skarżącego nie mógł wywołać skutków procesowych, ponieważ nie dopełnił on obowiązku proceduralnego. W każdym razie, sąd oddalił już wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka C.O.

41. W kwestii nieobecności skarżącego na rozprawie w dniu 11 czerwca 2007 roku, Rząd stwierdził, że obowiązujące przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stanowią, że niestawiennictwo strony na rozprawie nie wstrzymuje przeprowadzenia dowodu przez sąd, chyba że sąd uzna obecność za konieczną. Ponadto, osoba odbywająca karę pozbawienia wolności może zostać doprowadzona na salę rozpraw w toku postępowania cywilnego, tylko wtedy, gdy sąd uzna to za konieczne, to znaczy tylko wtedy, gdy stan faktyczny sprawy może zostać ustalony w wyniku przesłuchania stron.

42. Rząd stwierdził następnie, że skarżący mógł wystąpić o przyznanie pomocy prawnej na początkowym etapie postępowania, lecz nie zrobił tego.

43. Rząd stwierdził w konkluzji, że nie doszło do naruszenia Konwencji w przedmiotowej sprawie.

44. Skarżący sformułował zarzut naruszenia zasady równości broni w zakresie w jakim sądy krajowe rozpatrujące jego skargę w postępowaniu cywilnym nie udzieliły mu przepustki celem stawiennictwa na jednej i jedynej rozprawie wyznaczonej przed sądem pierwszej instancji oraz oddaliły wniosek o przesłuchanie wskazanych przez niego świadków. Ponadto nie przyznano mu pomocy prawnej na etapie postępowania apelacyjnego. Pozbawiono go zatem możliwości skutecznego uzasadnienia swojego stanowiska w sprawie.

2. Stanowisko Trybunału

45. Trybunał przypomina, że Artykuł 6 Konwencji nie gwarantuje prawa do osobistego stawiennictwa przed sądem rozpatrującym sprawy cywilne, a raczej bardziej ogólne prawo do przedstawienia swojej sprawy przed sądem w sposób skuteczny oraz korzystania przez strony z zasady równości broni. Artykuł 6 ust. 1 pozostawia państwu wolny wybór środków, które zostaną wykorzystane w celu zagwarantowania stronom tych praw (zob., między innymi, *Steel i Morris przeciwko Wielkiej Brytanii*, skarga nr 68416/01, §§ 59-60, ECHR 2005-II, oraz *Wierzbicki przeciwko Polsce*, skarga nr 24541/94, § 39, z dnia 18 czerwca 2002 roku).

46. Pomoc prawna w sprawach cywilnych nie jest także obowiązkowa, chociaż, w pewnych okolicznościach, Artykuł 6 ust. 1 może nałożyć na państwo obowiązek zapewnienia pomocy adwokata, jeżeli jest ona niezbędna w celu umożliwienia skutecznego dostępu do sądu (zob. *Airey przeciwko Irlandii*, z dnia 9 października 1979 roku, § 26, Seria A nr 32, s. 14-16).

47. Zatem kwestie dotyczące osobistego stawiennictwa, formy postępowania (ustna lub pisemna) oraz zastępstwa procesowego należy zbadać w szerszym kontekście "rzetelnego procesu" gwarantowanego na mocy Artykułu 6 Konwencji. Zadaniem Trybunału jest ustalenie, czy skarżącemu, stronie postępowania cywilnego, stworzono uzasadnioną możliwość zdobycia wiedzy oraz ustosunkowania się do poczynionych obserwacji lub dowodów, na które powołują się inne strony postępowania, jak również przedstawienia swojej sprawy w okolicznościach, które nie postawiły go w wyraźnie niekorzystnej sytuacji *vis-à-vis* strony przeciwnej (zob. *Krčmář i inni przeciwko Republice Czeskiej*, skarga nr 35376/97, § 39, z dnia 3 marca 2000 roku; *Dombo Beheer B.V. przeciwko Holandii*, z dnia 27 października 1993 roku, § 33, Seria A nr 274; oraz *Rasmussen przeciwko Polsce*, skarga nr 38886/05, § 29, z dnia 28 kwietnia 2009 roku; *mutatis mutandis*).

48. Trybunał rozpatrzył już kilka spraw dotyczących postępowań cywilnych, w których skarżący odbywający karę pozbawienia wolności nie zostali doprowadzeni przed sąd pierwszej instancji. Mając na uwadze oczywiste trudności związane z transportem osób skazanych z jednego miejsca w drugie, Trybunał zgodził się co do zasady, że w sprawach, w których podstawą skargi nie są osobiste doświadczenia powoda, reprezentacja osadzonego przez adwokata nie stanowi naruszenia zasady równości broni (zob., na przykład, *Shilbergs przeciwko Rosji*, skarga nr 20075/03, § 106, z dnia 17 grudnia 2009 roku).

49. Jednakże w podobnych sprawach Trybunał uznał, że głównym elementem, który należy wziąć pod uwagę dokonując oceny sprawy jest charakter sporu cywilnego. Trybunał stwierdził już, że sprawy cywilne dotyczące roszczeń odszkodowawczych z tytułu rzekomego złego traktowania skarżących w jednostkach penitencjarnych miały charakter,

który uzasadniał osobistą obecność powoda przed sądem pierwszej instancji (zob. *Kovalev przeciwko Rosji*, skarga nr 78145/01, § 37, z dnia 10 maja 2007 roku). Charakter sporu był także decydujący w sprawie *Sokur przeciwko Rosji* (skarga nr 23243/03, § 38, z dnia 15 października 2009 roku), w której Trybunał stwierdził, że nawet jeżeli skarżący ustanowiłby pełnomocnika, nie kompensowałoby to braku jego osobistego stawiennictwa przed sądem, ponieważ jego roszczenie o zadośćuczynienie z tytułu szkody poniesionej w związku z bezprawnym pozbawieniem wolności i skazaniem „było w znacznym stopniu oparte na jego osobistym doświadczeniu”. Podobnie, w sprawie, która dotyczy powództwa cywilnego wniesionego przez osobę skazaną w związku z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności Trybunał uznał, że osobiste stawiennictwo powoda powinno być zagwarantowane, ponieważ złożone przez niego zeznania opisujące warunki osadzenia, na temat których tylko skarżący posiadał wiedzę opartą na osobistym doświadczeniu, stanowią nieodzowną część wystąpienia powoda w sprawie (zob. *Shilbergs*, cyt. wyż., § 111).

50. Wracając do okoliczności niniejszej sprawy, Trybunał zauważa, że powództwo cywilne wniesione przez skarżącego dotyczyło sporu gospodarczego pomiędzy skarżącym a jego żoną w związku z lokalem sklepowym, który wynajęli i prowadzili przed zatrzymaniem skarżącego. Przedmiotowy spór regulowały przepisy procedury gospodarczej. We wrześniu 2006 roku skarżący złożył pozew do sądu. Następnie, w lutym 2007 roku wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka C.O. Sąd oddalił jego wniosek powołując się na art. 479¹² Kodeksu postępowania cywilnego i traktując go jako spóźniony, ponieważ skarżący nie złożył go wraz z pismem procesowym.

51. Trybunał zgadza się co do zasady, że w pewnych rodzajach postępowania cywilnego strony zobowiązane są do działania w taki sposób, by skrócić okres konieczny do przeprowadzenia dowodu oraz, że w sprawach gospodarczych takie wymogi proceduralne mogą być uzasadniane koniecznością gromadzenia niezbędnego materiału dowodowego oraz wydania rozstrzygnięcia co do meritum sprawy w jak najkrótszym czasie.

Nie jest kwestią sporną, że w przedmiotowej sprawie skarżący nie uczynił zadość obowiązkowi określonemu w stosownych przepisach Kodeksu. Ponadto, Trybunał zauważa, że postanowieniem z dnia 7 maja 2007 roku sąd pierwszej instancji uznał, że dowód z zeznań świadka C.O. jest nieistotny w sprawie.

52. Należy zauważyć ponadto, że skarżący wniósł następnie o przeprowadzenie dowodu z zeznań dwóch innych świadków. Złożył także wniosek do sądu o doprowadzenie go na rozprawę dotyczącą istoty sporu z zakładu karnego, w którym wówczas odbywał karę. Jednakże, skarżący nie dostarczył do sądu odpisów wniosku celem doręczenia ich stronie przeciwnej zgodnie z obowiązującymi wymogami proceduralnymi. Trybunał zgadza się, że wymóg dostarczenia do sądu pisma procesowego

wraz z wystarczającą liczbą odpisów jest uzasadniony i służy właściwej organizacji postępowania. Skarżący nie uczynił zadość temu obowiązowi.

53. W opinii Trybunału zatem skarżący nie wykazał tym samym należytej staranności, której oczekuje się zwykle od strony postępowania cywilnego (zob. *Pretto i inni przeciwko Włochom*, wyrok z dnia 8 grudnia 1983 roku, Seria A nr 71, s. 14-15, § 33, oraz *Romaniak przeciwko Polsce*, skarga nr 53284/99, § 59, z dnia 24 października 2006 roku, *mutatis mutandis*).

54. Trybunał zauważył następnie, że nie zakwestionowano ani nie wykazano, że sąd przesłuchał jakichkolwiek świadków wskazanych przez stronę przeciwną postępowania cywilnego. W tych okolicznościach Trybunał jest gotów uznać, że osobiste stawiennictwo skarżącego na terminie rozprawy wyznaczonej na dzień 11 czerwca 2007 roku nie było bezwzględnie konieczne.

55. Należy ponadto zauważyć, że w apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji oraz we wniosku o przyznanie pomocy prawnej skarżący oświadczył, że odbywa karę pozbawienia wolności oraz wskazał na trudności związane z obroną jego interesów w sposób skuteczny.

Jednakże, w opinii sądu apelacyjnego pomoc prawna nie była konieczna, ponieważ skarżący mógł sam przedstawić swoją sprawę przed sądem. W związku z powyższym, Trybunał stwierdza ponownie, że Konwencja nie nakłada obowiązku przyznania pomocy prawnej w spornych sprawach w postępowaniu cywilnych, ponieważ istnieje jasne rozróżnienie pomiędzy brzmieniem Artykułu 6 ust. 3 (c), który w pewnych okolicznościach gwarantuje prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy adwokata w postępowaniu karnym a Artykułem 6 ust. 1, który nie odnosi się do kwestii związanych z pomocą prawną (zob. *Del Sol przeciwko Francji*, skarga nr 46800/99, § 20, ECHR 2002-II, oraz *Tabor przeciwko Polsce*, skarga nr 12825/02, § 39, z dnia 27 czerwca 2006 roku). Ponadto nie podniesiono, że skarżący miał w jakikolwiek sposób utrudnioną możliwość złożenia wniosku o przyznanie pomocy prawnej na początkowym etapie postępowania. Postanowił to zrobić dopiero po tym, jak dowiedział się, że sąd pierwszej instancji oddalił jego skargę.

56. Powyższe rozważania są wystarczające do stwierdzenia przez Trybunał w konkluzji, że skarżący posiadał właściwą możliwość zaprezentowania swojej sprawy przed sądem.

57. Nie stwierdzono zatem naruszenia Artykułu 6 ust. 1 Konwencji.

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 UST. 1 KONWENCJI W ZWIĄZKU Z BRAKIEM DOSTĘPU DO SĄDU

58. Skarżący sformułował zarzut, że obrońca z urzędu odmówił sporządzenia skargi kasacyjnej w jego sprawie. Skarżący powołał się na Artykuł 6 ust. 1 Konwencji.

59. Trybunał miał już okazję szczegółowo przedstawić odpowiednie zasady wywiedzione ze swojego orzecznictwa w tym obszarze (zob. *Staroszczyk przeciwko Polsce*, §§ 121-129; *Siałkowska przeciwko Polsce*, §§ 101-07; oraz *Bąkowska przeciwko Polsce*, §§ 44-48; cyt. wyż.; *Smyk przeciwko Polsce*, skarga nr 8958/04, §§ 54-59, z dnia 28 czerwca 2009 roku; oraz *Zapadka przeciwko Polsce*, skarga nr 2619/05, §§ 57-61, z dnia 15 grudnia 2009 roku). Trybunał przyjmuje te zasady dla celów przedmiotowej sprawy.

60. W wymienionych sprawach, Trybunał rozpatrywał położenie bezpłatnie reprezentowanych stron, które spotkały się z odmową sporządzenia skarg kasacyjnych przez swoich pełnomocników, zarówno w ramach procedury karnej, jak i cywilnej. W odniesieniu do pierwszej procedury, stwierdzono, że – zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego – termin na wniesienie skargi kasacyjnej powinien biec *de novo* od dnia, w którym skarżący został poinformowany o odmowie wniesienia skargi kasacyjnej przez adwokata z urzędu. Uznano, że takie podejście spełnia standardy Konwencji, przy założeniu, że z chwilą zakomunikowania skarżącemu odmowy adwokata został on odpowiednio poinformowany o przysługujących mu prawach proceduralnych (zob. *Kulikowski przeciwko Polsce*, skarga nr 18353/03, § 69-71, ECHR 2009-... (fragmenty), oraz *Antonicelli przeciwko Polsce*, skarga nr 2815/05, § 44-45, z dnia 19 maja 2009 roku).

61. Odnośnie procedury cywilnej, Trybunał stwierdził, że podejście sądów cywilnych do sposobu obliczania terminu na wniesienie skargi kasacyjnej jest bardziej rygorystyczne. Stąd też doręczenie stronie zawiadomienia o tym, że adwokat z urzędu odmówił sporządzenia skargi nie uruchamia biegu terminu *de novo*. Takie podejście zostało uznane przez Trybunał za niezgodne ze standardami Konwencji, za wyjątkiem sytuacji kiedy odmowa sporządzenia skargi kasacyjnej przez adwokata z urzędu zostaje zakomunikowana skarżącemu z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym przed wygaśnięciem ostatecznego terminu na jej wniesienie (zob. *Smyk*, cyt. wyż., §§ 63-65).

62. Wracając do okoliczności przedmiotowej sprawy, Trybunał zauważył po pierwsze, że odmowa adwokata z urzędu została sporządzona pisemnie. Wyjaśnił on dlaczego skarga kasacyjna nie rokuje rozsądnych perspektyw powodzenia. Trybunał zwrócił następnie uwagę, że wyrok sądu drugiej instancji został doręczony pełnomocnikowi pomiędzy dniem 12 a 24 lutego 2007 roku. W rzeczonym czasie, na mocy obowiązujących przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, nieprzekraczalny sześćdziesięciodniowy termin rozpoczął swój bieg od dnia doręczenia wyroku sądu apelacyjnego pełnomocnikowi. Adwokat poinformował skarżącego o odmowie sporządzenia skargi kasacyjnej w pisemnej opinii prawnej z dnia 25 lutego 2007 roku. W tym dniu, termin przysługujący na wniesienie skargi kasacyjnej upływał - najwcześniej - za sześć tygodni. Nie można zatem

stwierdzić, że skarżący dysponował tak krótkim czasem na sporządzenie skargi kasacyjnej w swojej sprawie, że został pozbawiony realnej możliwości wniesienia skargi kasacyjnej i zakwestionowania rozstrzygnięcia sądu apelacyjnego (porównaj *a contrario* z wyrokiem *Siałkowska*, cyt. wyż., §§ 11-155, w którym skarżąca dysponowała jedynie trzema dniami).

63. Powyższe rozważania są wystarczające do stwierdzenia przez Trybunał w konkluzji, że skarżący nie znajdował się w sytuacji, która skutkowałą brakiem właściwej reprezentacji prawnej w stopniu ograniczającym dostęp do sądu z naruszeniem Artykułu 6 ust. 1 Konwencji.

64. Zatem ta część skargi jest oczywiście bezzasadna i musi zostać odrzucona zgodnie z Artykułem 35 ust. 3 lit. (a) i 4 Konwencji.

Z TYCH WZGLĘDÓW, TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę dotyczącą stawiennictwa skarżącego przed sądami za dopuszczalną, a pozostałą część skargi na niedopuszczalną
2. *Stwierdza*, że nie nastąpiło naruszenie Artykułu 6 ust 1 Konwencji.

Sporządzono w języku angielskim oraz obwieszczono pisemnie dnia 3 lipca 2012 roku, zgodnie z Regułą 77 ust. 2 i ust. 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kancierz Sekcji

David Thór Bjorgvinsson
Przewodniczący